

לפרשת צו – תשע"ו

"כל הלילה עד הבוקר"

שמעון באומל

היא העולה על מוקדה על המזבח כל הלילה עד הבוקר (ו, ב) -מכאן למדו חז"ל, שעל אף שעבודות הקרבן צריכות להיעשות ביום (שחיטה, קבלת הדם, הולכתו וזריקתו), מכל מקום ההקטרה (הקטרת אברי הקרבן על המזבח) יכולה להיות בלילה. והזמן המותר הוא כל הלילה, עד הבוקר, שנאמר "כל הלילה עד הבוקר".

דין זה מובא על ידי רבן גמליאל במשנה הראשונה במסכת ברכות, כאחת הדוגמאות לעיקרון, שדבר שזמנו נמשך בלילה, ניתן לעשותו עד הבוקר (עלות השחר). דוגמה נוספת של רבן גמליאל לעיקרון זה, היא מדין אכילת קרבנות; דהיינו, ישנם קרבנות שהזמן המוקצב לאכילתם הוא "יום ולילה" (יום שחיטתם והלילה שאחריו), וגם לעניין זה, מדאורייתא זמן האכילה הוא כל הלילה, עד עלות השחר. באמצעות דוגמאות אלה מוכיח רבן גמליאל שגם ביחס לקריאת שמע של ערבית), מדאורייתא זמנה הוא כל הלילה עד הבוקר .

והנה, לעניין קריאת שמע, על אף שמדאורייתא מותר לקרוא עד הבוקר, חכמים גזרו שיש לקרוא עד חצות. וכך גם ביחס לאכילת קרבנות, על אף שמדאורייתא מותר לאכול עד הבוקר, גזרו חכמים עד חצות. האם כך הדבר גם ביחס להקטרת הקרבנות? כלומר, האם גם כאן חכמים גזרו עד חצות ?

בעניין זה ישנה מחלוקת בין רש"י לבין הרמב"ם: רש"י, שם על המשנה, מדגיש שלעניין הקטרת קרבנות לא גזרו עד חצות, ואילו הרמב"ם סובר, שכשם שבקריאת שמע גזרו עד חצות, כך גם בהקטרה.

ושיטת רש"י לכאורה טעונה הסבר, מדוע באמת בהקטר חלבים לא גזרו ובשאר דברים המנויים במשנה (ק"ש, אכילת קדשים יום ולילה), גזרו ?

אחד היישובים לשיטת רש"י הוא על פי שיטת הט"ז. הט"ז מקשה, מדוע ביחס למגילה ותקיעת שופר מצאנו שחכמים אסרו לקרוא ולתקוע בשבת, שמא יטלטל את המגילה או השופר ד' אמות ברשות הרבים, ואילו לעניין מצוות מילה, לא מצאנו שחכמים גזרו שלא למול בשבת, מאותו טעם (שמא יטלטל את התינוק וכדומה)? מיישב הט"ז (אורח חיים סימן תקפ"ח סק"ה), שחכמים גזרו גזירות וחומרות רק כאשר הנושא אינו מפורש בתורה להיתר, אך כאשר התורה עצמה כותבת בצורה מפורשת על דבר כלשהו שהוא מותר, חכמים אינם מחמירים. ולגבי מילה, מכיוון שהתורה עצמה כותבת שמילה דוחה את השבת (כמו שדרשו חז"ל במס' שבת דף קלב), אין חכמים גזרים לאסור. והט"ז חוזר על יסוד זה גם ביורה דעה סימן קי"א וכן בחו"מ בסימן ב

ועל פי זה מיושבת שיטת רש"י היטב, מדוע לא גזרו חכמים עד חצות בהקטרת אברים וכו', שהרי כאן התורה עצמה כותבת בצורה מפורשת "כל הלילה עד הבוקר". וכך מיישב התורה תמימה כאן את דעת רש"י. ובלשונו:

"ויתכן לומר על פי מה שכתב הט"ז ביורה דעה סימן קי"ז ובכמה מקומות, דדבר המפורש בתורה להיתר אין כח ביד חכמים לאסור, והכא ההיתר מפורש, מדכתיב כל הלילה עד הבוקר, כמבואר בדרשה שלפנינו."

כל הלילה עד הבוקר (ו, ב) -ישנן שתי דעות בגמרא במסכת ברכות דף כז ע"ב, האם תפילת ערבית רשות או חובה (להלכה נפסק שתפילת ערבית רשות, אך כבר קבלו העם תפילה זו כחובה, ונוהגים בה חובה).

וטעמו של מאן דאמר תפילת ערבית רשות, מבואר ברש"י במסכת שבת דף ט ע"ב, שכיוון שתפילת ערבית נתקנה כנגד הקטרת חלבים ואברים (שזמנם כל הלילה כאמור לעיל), לכן כשם שהקטרת אברים ואמורים אינה מעכבת את הכפרה (כי אדם מתכפר בעצם זריקת הדם, גם אם מאיזה טעם לא נעשתה ההקטרה), כך גם תפילת ערבית אינה חובה.

בתורה תמימה כאן מבואר טעם אחר: תפילת ערבית היא כנגד ההקטרה, שזמנה בלילה. אך דין זה, שהקטרתם בלילה, אין משמעו שצריך להקטיר דווקא בלילה, אלא שניתן להקטיר גם בלילה, ומכיוון שאין שום חובה שהקטרה תהיה בלילה, ממילא גם תפילת ערבית שהיא כנגד הקטרת הלילה, היא רשות.

במקום אשר תישחט העולה תישחט החטאת (ו, יח) -כלומר גם העולה וגם החטאת שחיטתן בצפון. ובמס' סוטה דף לב ע"ב מבואר שהטעם לכך ששחיטת העולה והחטאת נעשית באותו מקום, הוא שלא לבייש את החוטא, דהיינו, אילו היו קובעים לחטאת מקום מיוחד, היו החוטאים מתביישים, כי כל מי שהיה ניגש לאותו מקום לשחוט, מיד היו יודעים כולם שחטאת הוא מביא.

ושם בגמ' מבואר עוד, שמכאן למדו חז"ל לתקן שהתפילה תהא בלחש ולא בקול, שלא לבייש את החוטאים המתודים בתפילתם [ובלשון הגמ' שם - "מפני מה תיקנו תפילה בלחש, כדי שלא לבייש את עוברי עבירה (ומפרש רש"י, "שלא לבייש את עוברי עבירה- המתוודים בתפילתם על עבירות שבידם"), שהרי לא חילק הכתוב מקום בין חטא לעולה"]. והקשה המהרש"א (שם במס' סוטה, על דברי הגמ' הנ"ל), הרי בגמ' במסכת ברכות דף כד ע"ב, משמע שטעם התקנה להתפלל בלחש הוא טעם אחר, שיש בכך חוסר אמונה כאילו אין הקב"ה שומע דברים הנאמרים בלחש, ובלשון הגמ' שם, "המשמיע קולו בתפילתו, הרי זה מקטני אמנה" (ומסביר שם רש"י, "הרי זה מקטני אמנה- כאילו אין הקב"ה שומע תפילת לחש ומגביה הרבה"). מיישב המהרש"א, שדברי הגמ' בברכות לא נאמרו כטעם בפני עצמו לתקנת הלחש, אלא כוונתם היא כך- הואיל ותקנו חכמים להתפלל בלחש כדי לא לבייש עוברי עבירה, אזי מי שחורג מתקנה זו ומתפלל בקול, מראה בכך שהוא אינו מאמין שהקב"ה ישמע תפילתו בלחש, ולכן הרי הוא מקטני אמנה.

ויהי רצון שיבנה בית המקדש במהרה בימינו, וירבו קרבנות העולה, ויתמעטו קרבנות החטאת.